

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Omnia Latina Scripta Matthiæ Flacij Illyrici

Flacius, Matthias

Magdeburgæ

VD16 F 1296

9. Epist. D. Ioannis Epini ad Illyr. de Adiaph.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36647

DE VERIS ET FAL-

sis Adiaphoris, Matthiæ Fla-
cij Illyrici.

ITEM EPISTOLA D. IOAN-
nis AEpini Superintendentis Hambur-
gensis ad Illyricum de eadem
materia .

*Vtrumq; simul editum Calen-
dis Decembris,*

M. F. ILLYR. G. ET P. IN

I. C. liberatore, seruatore & D. nostro
D. Ioannes AEpinus Ecclesiæ
Hamburg. Superin-
tendens.

QVI fortassis magis affectu quam
iudicio mihi aliquid eruditionis
& authoritatis tribuere uidentur,
pio quodam studio ac zelo sæpenum-
ero me exhortati sunt, ut de Adiapho-
rica controuersia ædito scripto meam
sententiam testatam facerem, & argu-
mentum eius controuersiæ integre ex-
plicarem, propter illos, qui fucosis ar-
gumentis in his certaminibus decipi-
untur.

Q 3 Ego

Ego libenter equidem hic pro mea tenuitate seruiuissem Ecclesie Christi, quam uideo ubiq; terrarum Adiaphoricis deliberationibus horrende dissipari & euersti: Sed ne quid supra mei ingenij uires hic attentarem, persuasit mota controuersie magnitudo, & mea imbecillitas. Videbam enim uiros eximia eruditionis & authoritatis, cum quibus nec deo, nec possum ullo modo conferri, quasi attonitos & obstupefactos filere ad Adiaphoricas disputationes. Cognoscebam etiam, sapientes quosdam in potentiorum gratiam, sapientie humane furo callidius pingere Adiaphorica consilia, & mutationes, quam ut fraudes & doli sub istis consilijs latentes, a quouis detegi, dilui & refutari satis possent, eo quod omnibus non sit ea sermonis copia, proprietates & perspicuitas, quam haec tractatio requirat.

Ego itaq; conscius mihi meae imbecillitatis haecenus expectaui, quo, qui melioribus armis instructi sunt, quam ego sum, hanc pugnam in se reciperent, & pro Ecclesia Christi, contra Interimistacos

sticos &
decerta
clesiae n
solabat
uersijs
pia san
fession
quae di
ris disc

Co
stratum
serturo
la, tum
Theolo
tes, & lo
Smalca
de Adi
endis in
lis con
sum, &
obseru
sarijs sa
riae Dei
sti con
M
sine gr
ploran

sticos & Adiaphoricos dolos & fraudes decertarent. Etsi moram omnem Ecclesie nocere intelligerem, me hoc consolabatur tamen, quod de his controversijs certæ & explicatæ sententiæ, & pia sanctaq; iudicia extarent in confessione Augustæ ædita, alijsq; scriptis, quæ diserte ementita Adiaphora a ueris discernunt.

Confidebam etiam Doctores nostrarum Ecclesiarum nunquam esse deserturos ea, quæ tum in confessione illa, tum uiuente & præsentente D. M. L. Theologi eruditione & pietate præstantes, & longo rerum usu exercitissimi Smalcaldie, & in alijs suis congressibus de Adiaphoribus, uel retinendis uel reijciendis inter se constituerunt: Quod in illis consultationibus diligenter expensum, & expositum sit, quid in ritibus & obseruationibus Ecclesiasticis aduersarijs salua conscientia, sine iactura gloriæ Dei, & adulteratione Euangelij Christi concedi possit.

Me hæc in animo disputante non sine graui conscientie lucta, taciteq; deplorante Ecclesie præsentem calamita-

tem (quæ magis domesticis trepidationibus, desertionibus, & fucosis consultationibus, quam aduersariorum sæuicia & armis, corrumpitur, deformatur, dissipatur & euertitur) mihi præter omnem expectationem exhibitur tuus tractatus doctissime & ornatisime Magister, qui integram & explicatam scriptionem de Adiaphoricis continet. Viso eius scripti argumento gratulabar Ecclesiæ Christi, quæ Adiaphoricis certaminibus ualde turbata & labefactata, in grauissimas & nocentissimas dubitationes quotidie periculosius proruebat, sinebatq; sibi persuaderi cedendo posse conseruari integritatem suæ doctrinæ. Hac persuasione autem nihil esse fallacius & uanius res ipsa etiam nunc docet, & non sine grauissima Ecclesiarum dissipazione, temporis progressu docebit clarius.

Si in comitijs principum gubernatores piam animi constantiam Christianis dignam præstitissent, nec temere, ne cogente quidem ulla magna necessitate, deseruissent confessionem Augustæ Anno 1530. Cæsari & imperij proceribus

ribus ex
sto deb
Ecclesia
tantam
tiones, q
meo) h
turpem
causæ, I
sti, Qua
Ecclesia
bus, Eua
Ecclesia
contum
diculis,
cordia c
clesiæ t
req; uas

Do
punitur
fertiōe
am, Ec
desertio
res præ
Ecclesia
mi con
Sed bre
Euange

ribus exhibitam, nec subtraxissent Chri-
sto debitæ confessionis patrocinium :
Ecclesia nunquam fuisset redacta ad
tantam calamitatem, & tantas dissi-
pationes, quibus modo uastatur, & (ut ti-
meo) horribilius uastabitur, propter
turpem desertionem optimæ nostræ
causæ, Imo nõ nostræ, sed Dei ac Chri-
sti, Qua sana & pura doctrina nostrarũ
Ecclesiarum suspecta facta est omni-
bus, Euangelium Christi, quod nostræ
Ecclesiæ pure docent, ubiq; afficitur
contumelia, omnia complentur offen-
diculis, Ecclesiarum consensus, & con-
cordia dissoluitur, & bene institutæ Ec-
clesiæ turpissime deformantur, mise-
reque uastantur & euertuntur.

Dominus certe quiduis potius im-
punitum sinet, quam hanc ueritatis de-
sertionem, & sui nominis contumeli-
am, Ecclesiæq; suæ uastitatem, quam
desertione optimæ causæ, gubernato-
res præcipue inuexerunt, qui hactenus
Ecclesiam & gloriam Christi, pia ani-
mi constantia uisi sunt propugnare.
Sed breui sentient, quid sit CHRISTI
Euangelium desertione contumelia af-

Q 5 ficere

ficere & committere, ut nomen Domini male audiat apud impios.

Pij agant gratias Domino, quod conseruati sunt, ne polluerentur peccatis grauisimis huius defectionis. Nos consoletur, & corroboret, quod Dominus in summa imbecillitate, in medijs periculis, in grauisimis tentationibus, & extremis difficultatibus Ecclesiam suam semper plantauit, propagauit, defendit & conseruauit, cuius dextera abbreviata non est. Idem poterit nunc etiam, reluctantibus omnium inferorum principatibus, eam in hisce extremis Sathanæ furoribus tueri & defendere, sicut semper protexit & seruaui, Ipsemet Deus Ecclesiæ suæ fundamentum est, non illi, qui putant se coelum suis humeris sustinere, ne ruat. Frustra itaq; cedendo placamus eos, ut Ecclesia conseruetur, qui sunt Ecclesiæ manifesti hostes.

Deus alia habet consilia quam nos, placet ipsi, ut multorum hypocrisis præsentibus periculis, afflictionibus & defectionibus detegatur, utq; ficti Christiani patefiant, & uere pij probati igne tenta-

tentati
Destin
no, du
qui Eu
pidita
gratia
iudicia
deben

V
signum
am cul
placari
fucos e
fertiom
tur uel

Vt
geat, m
fiæ stru
in suas
persua
uari pu
doctri
pensat
men r
hic uer
tionib
nostris

Domini
quod
pecca
Nos
Domini
medijs
nibus,
tesiam
gavit,
lextera
tunc
nfero
extre
defen
uauit,
amen
celum
frustra
ecclesia
anife
n nos,
ocrisis
bus &
Chri
i igne
tenta

tentationis & persecutionis purgentur.
Destinato Dei consilio & Ecclesie bo
no, dubio procul patefiunt hypocritae,
qui Euangelium prætulerunt suis cu
piditatibus, & pietatem simularunt
gratia commodi. Hæc sunt iusta Dei
iudicia, quæ pios consolari & animare
debent, non frangere.

Valde autem horrendum iræ Dei
signum est, neminem hic agnoscere su
am culpam, ac lapsam, nec Dei iram
placari uera pœnitentia, sed tantum
fucos excogitari, quibus peccatum de
sertionis & abnegationis uel extenu
tur uel defendatur.

Vt Diabolus ceptam desertionem ur
geat, miro stratagemate insidias Eccle
siae fruit, & præcipue ut bonos ac pios
in suas partes pertrahat mendacijs, eisq;
persuadet, mutatione rituum posse cõser
uari publicam pacem, puram Euangelij
doctrinam, ueram Sacramentorum dis
pensationem, & ueros cultus: Cum ta
men ne leuissima quidem spes nobis
hic uere ostensa sit. Istiusmodi mitiga
tionibus ac mutationibus in Ecclesijs
nostris posse retineri, uel minimum pu
ræ do

ræ doctrinæ, & ueri Dei cultus, nugæ
sunt, quibus uana tantum spe a satelli-
tibus Antichristi lactatur, imo decipi-
tur Ecclesia.

Diabolus uix potuisset aliud stra-
tagema reperire, quo facilius euerteret
Ecclesias nostras: Nam hoc stratage-
mate nos per nosmetipsos expugnat, &
Ischariotica arte Ecclesiã prodit. Muta-
tiones ac mitigationes, quæ postulan-
tur, quia tegunt fraudes, & secum tra-
hunt impias doctrinæ, & cultus corrup-
telas, ideo non fuit satis Ecclesiam men-
dacij fallere: Sed a Sathana etiã extrudi
oportuit quosdã Epicureos homines,
secundũ sæculum prudentes, qui mu-
tationes faciendas esse fucatis rationi-
bus, & uana proposita spe suaderent, &
adiaphorico fucō Ecclesias fallerent,
eisq; obtruderent hanc opinionem, Ec-
clesias sine Dei uerbo & fide, carnis pru-
dentia gubernari posse. Sicq; doceri
debere in Ecclesia, ne potentes offen-
dantur, & ut publica pax & tranquilli-
tas, & cuiusq; possessiones humanæ sa-
pientiæ astu conseruentur, retineaturq;
quasi scunq; Ecclesiæ status. Qua sapi-
entia

entia E
ticiæ F
phetas
sancto
ueritat
clesiã p
di repr
& pers
Ep
stulte i
lenitat
tem sic
Christ
quitas
ueritas
mus C
Qu
curei a
turpiter
nunc
multar
pi ubi
stras re
Quam
um si
filia, a
stias

entia Epicurei illi aperte arguunt stulticiae Filium Dei Iesum Christum, Prophetas, Apostolos, Euangelistas, omnes sanctos Episcopos & martyres, qui nec ueritatem Dei unquam docere, nec Ecclesiam plantare ac conseruare sine mundi reprehensione & absque summo odio & persecutione potuerunt.

Epicurei isti sapientia carnis ebrii stulte iudicant Diabolum adiaphorica lenitate, si non omnino immutari, saltem sic falli posse, ut ex inimico amicus Christo fiat, & ut tenebrae fiant lux, iniquitas iusticia, bellum pax, mendacium ueritas, abnegatio confessio, Epicureismus Christianismus, impietas religio.

Quid autem sua sapientia hi epicurei adiaphoristae effecerint, & quam turpiter deceperint Ecclesias, docet nunc rei euentus, & testatur uastitas multarum Ecclesiarum, quam Episcopi ubique faciunt, ut in Ecclesias nostras reuehant omnes suas impietates: Quam etiam periculosum & noxium sit, sequi humanae sapientiae consilia, absque uerbo DEI, praesens uastitas plus satis nos docet, & nisi saxei essemus,

effemus, sapientiores fieremus nostro
periculo & damno. Quid aliud sunt
Adiaphorica mitigationes, quam hu-
mana sapientia inania consilia? Quid
his aliud efficitur, quam quod Anti-
christo & eius abominationibus ad nos-
tras Ecclesias uia fruatur, & ostium
aperiatur.

Quam artificiosus sit Diabolus,
& quam uafre possit omnia corrumpere
& inuertere, inde animaduerti potest,
quod doctrinam de Adiaphoribus,
quam olim Præceptores nostri, animo
sancto & pio proposuerunt, ut saucia-
tas conscientias sanarent & docerent,
quomodo libertate Christiana recte &
pie quisque, sine dato offendiculo, uti
posset, eo referat & accommodet, ut la-
befaciat & corrumpat nostrarum Ec-
clesiarum ueram doctrinam, ueros Dei
cultus adulteret, conscientias infirmas
perturbet & diuexet, omnia offendicu-
lis compleat, infirmos fide subuertat,
pios pastores eiciat, ueritatem obruat,
Ecclesias uafret, & in gratiam homi-
num Antichristi abominationem, uer-
bo Dei eiectam, Adiaphorica sua sapi-
entia

entia re-
gulam

Sa-
adhibe-
semper
am, ue-
git. S-

consilij
sunt, ta-

aliquo
trufit al-

ribus in-
ftis aux-

defend-
& fraud-

ut astru-

huius u-

licere in-

las adm-
ta deca-

Sathan-

tius auf-

Et
fucum
plusqua
quent h
ipfi infi

entia reuehat in Ecclesias nostras, ad regulam uerbi Dei optime institutas,

Sathan, quia nescit moderationem adhibere in suis technis & fraudibus, semper eis uel manifestam impudentiam, uel apertam tyrannidem coniungit. Sic etiam facit in Adiaphoricis consilijs, quæ etsi satis subdola & uasra sunt, tamen quia uidebantur indigere aliquo scripturæ fucō, Diabolus extrusit alios Epicureos Magistros, prioribus impudentiores, qui Adiaphoritis auxilium præstarent, & audentius defenderent Adiaphoricas mutationes & fraudes. Hi eo dementiæ uenerunt, ut astruant ad pericula uitanda, & ad huius uitæ commoditates retinendas, licere in religione quaslibet corruptelas admittere, & octo inferiora præcepta decalogi uiolare, qua doctrina ne Sathanas quidem ipse aliquid impudentius ausus fuit proponere unquam.

Et ut imperitis & incautis faciant fucum, ad probandam suam istam, plusquam fanaticam insaniam, detorquent huc exempla sanctorum, quibus ipsi infirmitati fidei, charitati & necessitati

fitati

fitati ad amplificandam nominis Dei
gloriam inferuierunt, sine ullo infir-
morum offendiculo, absq; negatione,
extra casum confessionis, & iuxta liber-
tatis Christianæ regulam: Ut infirmos
in fide iucrifacerent Christo, & ut iuxta
libertatis Christianæ normam, ceden-
do & largiendo libera, licita & utilia ad
ædificationem, propagarent Dei reli-
gionem, Ecclesiam fundarent, fidem
Christi plantarent, gloriam Dei illu-
strarent, puram doctrinam Ecclesiæ cu-
stodirent, & salutem omnium promo-
uerent. Quæ sancti sic bono con-
scientiæ testimonio egerunt, isti impo-
stores referunt ad execrandam licenti-
am, qua statuunt cum summo offendi-
culo licere, deserere fidei confessionem,
abijcere sanam doctrinam, abolere ue-
ros cultus, replere Ecclesias Idoloma-
nia, & Christianismum conuertere in
Epicureismum. Quo semel sepeliatur
omnis pietas, totaq; Christi religio de-
leatur, tantumq; in Ecclesijs referuetur
aliquis fucus religionis, sub quo, (Chri-
sti uerbo ex Ecclesia eiecto), dominetur
illorum gubernatorum libido, qui iam
cœpe

cœper
mitiga
resisten
ruptel
tius c
Christ
Si
litici g
talem
sub fin
tim c
Christ
ueniat
uiuos
Sathar
impiet
Pr
quæ ub
morib
prædic
uehatu
uerecū
deatur
des, R
sanctur
inde us
stæ & c

coeperunt prætenu Adiaphoricarum
mitigationum excutere pios Doctores,
resistentes suis simulationibus & cor-
ruptelis, ut ipsi sapientia carnis, seu po-
tius cupiditatibus regant Ecclesias
Christi.

Si mens mihi uera præfagit, hi po-
litici gubernatores introducent nobis
talem administrationem Ecclesiæ, qua
sub fine sæculi, partim imposturis, par-
tim crudelitate ita extinguetur fides
Christi, ut apud paucissimos, pura in-
ueniatur, cum Filius Dei aduenerit, ut
uiuos & mortuos iudicet, & regnum
Sathanæ, cum omni hypocrisi &
impietate destruat, & funditus euertat.

Præfens Ecclesiarum uastatio, &
quæ ubiq; in communibus hominum
moribus manifeste regnat impietas,
prædicat breui futurum, ut talis in-
uehatur Epicureismus, in quo sine ulla
uerecūdia ac metu, soluto cachinno ri-
deatur scripturæ authoritas, Christi fi-
des, Religio, & quicquid in Ecclesia
sanctum & salutare est, & semper fuit
inde usq; ab ipsis primordijs ueræ, san-
ctæ & catholicæ Ecclesiæ Christi. Spe-

R randum

randum tamen est, Deum non tollera-
turum diu blasphemos hos conatus
Epicureorum, tum Episcoporum, tum
gubernatorum.

Etsi Adiaphorici & Epicurei de-
ceptores uersutia inter se certent, & ma-
licia se inuicem uincunt, tamen ean-
dem rem agunt, utriq; prolixè promit-
tunt, Adiaphoricis mutationibus posse
retineri publicam pacem, Euangelij
puram doctrinam, ueram Sacramen-
torum administrationem, cum tamen
ex libro Interim, Reformatione Eccle-
siastica, ex Episcoporum Diocesanis
constitutionibus mandatis, & Papæ in-
dultis contrarium sciant.

Hæc autem confingunt Adiapho-
ristæ, ut doctis & pijs, quos sciunt studi-
osos esse publicæ tranquillitatis, & in-
columitatis Ecclesiæ, imponant, & ef-
ficient his artibus, ut ad subornatas
fraudes taceant. Ipsiq; tacentibus An-
tichristus rursus cum suis superstitioni-
bus tacite irreat in nostras Ecclesias,
omnia ibi nobis silentibus corrumpat,
dissipet ac uastet: Sicut etiam sub hoc
Doctorum silentio fecit, & non parum,
Deo

Deo irascente nostris trepidationibus,
& desertionibus promouit, eo enim res
ipsorum fraudulentis consilijs deducta
est, ut cum pudore nuncuideamus, &
audiamus Ecclesias ubiq; propter Do-
ctorum silentium Adiaphoricis muta-
tionibus horribiliter dissipari.

Si uolumus recte consultum Ec-
clesiæ, necesse est, ut, quod initio facien-
dum fuisset, nunc tandem faciamus,
hoc est, ut nostra studia, consilia, labo-
res, confessionem, & preces coniunga-
mus, interq; nos diuidamus præsentium
certaminum labores, ad propug-
nandam gloriam Christi, & Ecclesiæ
salutem. Euentumq; pij nostri certami-
nis commendemus Iesu Christo, se-
denti ad dexteram Dei, imperanti om-
nibus principatibus, inferorum & mundi,
Ecclesiamq; suam defensuro sub hoc
extremo furore Diaboli contra suos ho-
stes, quemadmodum eam ab initio
mundi semper defendit.

Recitatis adiaphoricis fraudibus,
ad euertendam nostram ueram, sanctā,
catholicam & orthodoxam fidem re-
pertis adduntur etiam manifesta men-
dacia.

dacia. Aduersarij enim Christi & nostri
impudenter de nobis spargunt, nos de-
formes & *ἑταίρας* amare, odio habere *ἐν*
ἑταίρας, & detestari primæ & ueteris Ec-
clesiæ ritus. Idq; faciunt, ut nos exosos
reddant potentibus, & cum contra nos
nihil possunt ueritate, calumnijs, conui-
tijijs, ac mendacijs nos obruant, Sed Do-
minus nos tuebitur contra illos Sycor-
phantas, & defendet suam Ecclesiam
contra ipsorum Diabolicam maleuo-
lentiam.

Ordinationes & cæremoniæ nô-
strarum Ecclesiarum, euidenter eorum
mendacia refellunt, nobisq; testimoni-
um ferunt, quod ueteris Ecclesiæ ad
ædificationem utiles, & in prima Ec-
clesia obseruatas, diligenter retinemus
& custodimus. Res ipsa in nostris Ec-
clesijs etiam loquitur, nos deformem
uastitatem, & utilium rituum abroga-
tionem non probare. Nec est nobis hic
prolixa apologia opus, res ipsa nostram
causam dicit, quia tantum submoti
sunt illi ritus e nostris Ecclesijs, qui fal-
sæ, & impiæ doctrinæ semina & nerui
erant, & qui salua conscientia, & sine
iacturâ

factura salutis animarum retineri non poterant, quiq; ad pietatem nihil conferebant, sed ministerium Dei tantum obruebant in Ecclesia.

Aduersarij toti in hoc sunt, ut sine discrimine obruant omnes Ecclesias calumnijs. Ideo necesse est, ut doctorum testimonia ubiq; extent de ritibus nostrarum Ecclesiarum, & palam fiat omnibus, etiam posteris nostris, quæ adiaphora in nostris Ecclesijs improbemus, ac reijciamus, quæ probeamus & amplectamur. Bene igitur profecto merentur de Ecclesia, qui iã æditi scriptis de Adiaphoris pium delectum faciunt & ostendunt, quid nostræ Ecclesiæ de Adiaphoris iudicent, & quid in Ecclesiasticis ritibus iure probari & improbari posse censeant.

Deus nobis testis est, nos ex animo cupere, ut Ecclesia ad normã uerbi Dei reformetur, a qua eam nimiũ discesse totus terrarum orbis queritur, & moderatores aduersarij uel inuiti fatentur hoc ipsum, Et ut custodiantur in Ecclesia pura doctrina, ueri cultus, moderatitudo, ad ædificationem necessarij & uti-

R 3 les,

les, honesta & seuera disciplina, in ad-
ministracione omnium sacrorum de-
cens & iustus ordo, inculcata uiuendi
ratio, in deliquentes iusta animadu-
ersio, & id genus alia, quæ ad illustran-
dam Dei gloriam, & ampliandam, ac
conseruandam ueram Christi Ecclesi-
am profunt, supplices multis annis pe-
titiuimus.

Illam sola aboleri cupimus, quæ de-
structioni subseruiunt, infirmos fide of-
fendunt, puriorem doctrinam Christi
corrumpunt, Ecclesiam ridiculam red-
dunt, Christi ministerium impediunt,
obruunt, ludibrioq; exponunt, scenicas
uanitates & ludos, plusquam pueriles
exhibent, iniusta schismata excitant, &
fouent impietatem, ac idolomaniam
alunt. Et quæ fomenta, seminaria, ner-
uiq; sunt falsæ doctrinæ, & impiæ su-
perstitionis ac impietatis, quales sunt
multi ritus in aduersariorum Ecclesijs.

Si aduersarij ex animo quærent
gloriam Dei, & Ecclesiæ salutem, cupê-
rentq; solidam concordiam, firmum
consensum, & conformes ritus consti-
tuti in Ecclesia, certe permetterent pi-
um

um del
uarent
uerbo I
tionem
corrup
clesiæ r
ces, Ep
finxeru
duntur
nio.

Si in
piam,
facile r
priscus
concor
consen
rituum
confor
agunt,
conatu
nation
Ecclesi
retraha
liora c
semeti
ose fal
S

um delectum fieri in Adiaphoris, & ser-
uarent nobiscum Adiaphoricos ritus
uerbo Dei consentientes, & ad ædifica-
tionem utiles: damnarent & tollerent
corruptelas, quas ueteres ex primæ Ec-
clesiæ ritibus indocti & impij pontifi-
ces, Episcopi, Sacrifici & Monachi af-
finxerunt, de quibus etiam reprehenduntur
proprie conscientie testimonio.

Si iusta ratio iniretur constituendi
piam, & Deo placentem concordiam,
facile restitueretur deformatæ Ecclesiæ
priscus nitor: Sine difficultate coiret
concordia, constitueretur in omnibus
consensus docentium, & instauraretur
rituum Ecclesiasticorum utilis & pia
conformitas. Verum aduersarij id non
agunt, eo non spectant eorum consilia,
conatus & actiones, sed ut suas abomi-
nationes integre instaurent, nostrasq;
Ecclesias, aut ad se, & suas superstitiones
retrahant, aut opprimant. Qui eis me-
liora consilia tribuunt, grauius errant,
semetipfos & totam Ecclesiam pernici-
ose fallunt.

Si quid credendum est scripturæ
testimo-

R. 4

testimo-

testimonijs, & omnium ætatum histo-
rijs, Deus non diu sustinebit illorum
insolentiam, qui Ecclesiam nunc uel
ui uel fucatis artibus conantur retrahere
ad Antichristi impietates, a quibus Do-
minus eam nunc in fine seculi benigne
repurgauit. Nisi hostes Christi & uasri
Adiaphoristæ quieuerint, ad meliorem
mentem redierint, & cesserint Dei uer-
bo suis technis, Dominus tragico euen-
tu breui declarabit se istis studijs horri-
biliter irasci.

Non fucatis artibus impijsue cona-
tibus, sed recte agendo placandus est
Deus. Iuste constituenda, & conseruan-
da est Ecclesia, non fraudulentis & fu-
cosis technis, astutisq; mutationibus.
Quibus offenduntur imbecilli, cor-
rumpitur doctrina Christi, & cultus ue-
rus Dei in Idolatriam, & uera Ecclesia
in synagogam Antichristi transforma-
tur.

Non ignoramus in quibusdam Ec-
clesijs ἀναξίως ac solitudines esse nō pro-
bandas, necesseq; esse, ut in illis quædā
aliquando mutata refoermentur. Nec
improbantur a nobis iustæ & utiles mu-
ratio.

tatione
mode
damna
fructu
& con
deles,
conser
rum o
multis
impiet
iectæ r
solum
natio
sæuiti
christo
clesias
tur &
H
dicam
las mu
cto pl
terimi
quam
faciat
co do
euertu
qui b

rationes, quæ suo loco, & tempore cō-
mode fiunt: Mutationes intempestiuas
damnamus. Quibus nunc sine ullo
fructu, ullaue certa spe retinendæ pacis
& conseruandæ Ecclesiæ, labefiunt fi-
deles, doctrina sana suspecta redditur,
consensus docentium discinditur, pio-
rum coniunctio dissoluitur, infirmi
multis modis offenduntur, papistica
impietates stabiliuntur, corruptelæ ab-
iectæ reducuntur: Ecclesiæ nostræ non
solum aduersarijs, sed etiam omnibus
nationibus risui exponuntur, Papismi
sæuitia & Tyrannis restauratur, Anti-
christo aperitur ianua ad nostras Ec-
clesias, & nerui impietatis eius retinen-
tur & defenduntur.

Hæ causæ sunt, propter quas iu-
dicamus nunc fieri non debere ul-
las mutationes in Ecclesia. Profe-
cto plus mali inest Adiaphoricæ & In-
terimistica mitigationi & mutationi,
quam uulgo intelligitur. Deus pude-
faciat illos Epicureos, qui Adiaphori-
co dolo Ecclesias scientes & uolentes,
euertunt, ignoscatq; peccatis illorum,
qui bona quadam intentione & cordis

R 5

pro

propensione erga Ecclesias & respublicas decepti, has mutationes aut imprudentia aut silentio uel comprobant uel adiuuant,

Diabolus ad uerum Dei cultum abolendum, & ad euertendam ueram Christi Ecclesiam, nihil potuisset callidius excogitare. Adiaphorica mitigatione ac mutatione: Hac enim longe plus effecit, quam saeuicia & tyrannide effecisset. Tanta enim uis inest huic adiaphorico toxico, ut alias loquacissimos reddat plane mutos, disertos balbutientes, recte institutos ambiguos & perplexos. Ex pastoribus quibusdā lupos, & ex Christianis Epicureos, tantum in huius uitæ commoda intentos. Metamorphosis, olim attributa Circes carminibus & poculis, nihil est ad hanc immutationem, quæ Adiaphoricis ueneficijs efficitur.

Proinde manifestum est impossibile esse errores, abusus & corruptelas doctrinæ ex Ecclesia tolli posse, nisi prius concedatur, ut pure doceatur Euangelium Iesu Christi, & uera Adiaphora a mentitis fucatisq; secernantur, & falsis men-

sis men-
tus in
constit

Br
das Eec
diam.

strinæ
clesiæ r
duobu

sopita
dem re

clesijs,
diaphor
& ritib

stare de
stituat

Ecclesi
& quid
& incu

et in
quam t

Fr
tationi
sit, qu
toribus
pontifi

dole ru

spubli
impru
ant uel
cultum
ueram
et calli
itigati
ge plus
de effe
c adia
sfimos
albuti
& per
lupos
tum in
Meta
ces car
l hanc
cis ue
possi
ptelas
si pri
Euan
phora
& fal
men

sis mentitifq; adiaphoris repudiatis ri
tus in Ecclesia ad ædificationem utiles
constituantur ex ueris Adiaphoris.

Breuis esset uia ad recte constituen
das Ecclesias, & ad faciendam concor
diam. Nostris Ecclesijs relinquatur do
ctrinæ puritas, & ueteris ac primæ Ec
clesiæ ritus a corruptelis repurgati. His
duobus nobis. permisfis & concessis,
sopita est omnis dissensio, & tum tan
dem recte & utiliter fiet mutatio in Ec
clesijs, & tollentur inde, si quæ sunt
& *Metæ* & solitudines. Nisi in doctrina
& ritibus, qui ex ueris adiaphoris con
stare debent certus consensus prius con
stituatur, nunquam uere curabuntur
Ecclesiæ uulnera, sed regentur tantum,
& quidē ita, ut aliquando recrudescant,
& incurabilia fiant. Nunquam coales
cet in Ecclesia uera concordia, nun
quam tollentur schismata.

Frustra res picturatis, fucatisq; mu
tationibus tentabitur, quod suspectum
sit, quidquid agatur ab astutis mitiga
toribus, & notum sit nihil aliud agere
pontifices & episcopos, quam, ut sub
dole rursus irrepant in nostras Ecclesi
as, su

as, suaq; idola ibi restaurent, & nostra
pie & utiliter instituta stirpitus euellat.
Cuius conatus isti Episcopi passim no-
bis ædunt manifestissima exempla, qui
per Interimisticas astutias Ecclesias uel
papisticis superstitionibus rursus replēt,
uel ueris Doctoribus eiectis, & templis
clausis, lupis introductis Ecclesias uas-
tant. Ita enim prohi dolor Episcopi
nunc suo officio funguntur, ut malint
homines spoliatos uerbo Dei obbrutes-
cere, & in Epicureos suos degenerare,
quam pie e uerbo Dei doceri & regi.
Tanto scilicet zelo ardent Episcopi pro
sancta catholica Ecclesia, quam Iesus
Christus gratis sanguine suo e Sathanæ
regno redemit, & Episcopis suo uerbo
pascendam commisit,

Donec aduersarij suas impietates stu-
dent retinere, & nostra damnant: in no-
strarum Ecclesiarum euerfionem & per-
niciem uergit, quidquid apud aduer-
sarios innouationibus & Adiaphoricis
mitigationibus tentatur. Ideo contra
has pijs omnibus usq; ad mortem pug-
nandum est. Nihil enim sunt Adiapho-
rica

rica mu-
lationes
us dulo
inescata
consilia
da doct
nostris
phorista
consilij
Christi,

Ho
consiliu
coniung
ras, pre
spiritus
ce propu
& ueros
Quod c
Apostol
tate & I
Meliora
illis, qua
est facere
no euen
mendar

Qu
ipsis mu

ricæ mutationes aliud, quam astutæ di-
lationes, & insidiosi cuniculi, aut poti-
us dulcorata uenena, quibus Ecclesia
inescata necatur, Tutiora & meliora
consilia ineunda sunt pijs de conseruã-
da doctrina Christi, & uero Dei cultu in
nostris Ecclesijs, quam q̄ Epicurei Adia-
phoristæ nobis ostendunt, qui sua his
consilijs quærunt, non quæ sunt uel
Christi, uel Ecclesiæ eius.

Hoc autem est omnium optimum
consilium, ut pijs Ecclesiarum Doctores
coniungant suos animos, studia, ope-
ras, preces, & confessionem, gladioq̄
spiritus & tolleranda unanimiter cru-
ce propugnent doctrinam CHRISTI,
& ueros cultus Ecclesiarum suarum.
Quod consilium sequuti Propheta &
Apostoli mundum uicerunt, & impie-
tate & Idolatria Ecclesias repurgarunt.
Meliora consilia reperiri non possunt
illis, quæ Dominus ipse dedit. Nostrum
est facere nostrum officium, & Domi-
no euentum omnem precibus com-
mendare.

Qui Ecclesiam suam hætenus ab
ipsis mundi primordijs usq̄ ad hæc in-
fœlicitiã

foelicia tempora contra Diabolum & eius mancipia defendit & seruauit, is eam defendet etiam modo. Curemus nos solum, ut coram Domino fidi reperiamur, Deus exitum gubernabit. Nihil situm est in tyrannorum manu, sed ipsimet (Propheta teste) sunt in manu Domini, sicut ferra in manu secantis, Aduersarij sunt fumantes titiones, Terribili hi fumi breui euanescent, uiriliter agamus, & expectemus Dominum, non deseret nos. Videbimus gloriam potentiae ac maiestatis eius, cum omnia desperata iudicabuntur.

Si bene consulturi sumus gloriae Dei & saluti Ecclesiae, necesse est, ut insistamus Prophetarum & Apostolorum uestigijs, omisitq; fucosis mitigationibus & pudendis desertionibus, Deo nostro freti, fide & ueritatis confessione, & cruce sancta pugnemus, fide & inuocatione Dei frangamus Sathanæ uires, & fallamus astutiam sapientiae humanae. Quae demum in uasticia sua a Deo deprehensa, turpiter pudebit, & ea nitentes misere succumbent, discentq; aduersarij sui ipsius exitio, non esse

esse con
minum
istorum
conatus
uerbo o
sius Ecc
simum.

De
bernato
di eluda
Adiaph
tius con
euertun
consilia
Ecclesia
gloriam
euadent
Deus gl
am dese
tra defec

Cau
desertio
culant, r
tio, quo
Ecclesia
culpam
scorum

esse consilium contra Dominum, Do-
minumq; in cœlis sedentem irridere
istorum Ἰσὺ θεομάχων uanos & inanes
conatus, quibus se Iesu Christo, & eius
uerbo opponunt, Deoq; Angelis & ip-
sius Ecclesiæ bellum mouent iniustif-
simum.

Deus det meliorem mentem gu-
bernatoribus, consilia sapientum mun-
di eludat, qui aut Interimisticis, aut
Adiaphoricis mitigationibus, seu po-
tius corruptelis Ecclesiam Christi nunc
euertunt: Gubernetq; spiritu ueritatis
consilia omnium gubernatorum, tum
Ecclesiæ, tum Reipub. ad sui nominis
gloriam, & Ecclesiæ salutem. Alias non
euaudent imminentis exitij ultionem.
Deus gladium, quem contra Germani-
am deserticem strinxit, horrendo con-
tra defectores grassari faciet.

Caueant etiam sibi, qui præsentis
desertionis peccatum extenuant & ex-
cusant, ne apprehendantur eodem exi-
tio, quod hostes Christi, & nostrarum
Ecclesiarum manet. Agnoscant suam
culpam in tempore: non enim est ob-
scurum præsentibus adiaphoricis mu-
rationi-

tationibus annexam esse fidei confessionem & abnegationem, quod his Ecclesie uastentur, & doctrina Christi, uerique Dei cultus obruantur. Quid enim modo est aliud ad has dissipaciones & uastationes tacere, quam tacendo in periculo fidei ueritatisque confessionem deserere & abijcere: & tacite probare, quæ machinantur Euangelij Christi hostes?

Qui Adiaphoricæ controuersie & mutationis aliquandiu ociosi & securi spectatores fuerant, iudicaruntque deliberaciones adiaphoricas Ecclesijs prodesse, nunc ab Episcopis liberantur omni hæsitacione ac dubitacione, quod nunc cernant illos sub prætextu adiaphoricarum mutationum & mitigacionum in Ecclesias suam Antichristum reuehere, & sua idola restituere.

Sed nihil opus est multis uerbis, quid quærat a Pontifice, Episcopis, & alijs Christi hostibus, satis declarant reformationes ab Episcopis passim in Germania æditæ, & pontificis indulta ab episcopo Spirési publicata. Quæ continent uenustam Diaboli contionem

Matth,

Matth
prouo
omni

H
uenit
confil
nari,
homi
sine fu
sit frau
ones.
gratia
panda
Christ

clarius
mutati
tificio
suas im
& nos
rursus
etiam a
uel scr
nam, d
monys
pitale e
uera &

Matth. 4. habitam, Si ad pedes meos
prouolutus me adoraueris, dabo tibi
omnia hæc.

Hæc quia fieri uidemus, non con-
uenit Interimisticis & Adiaphoricis
consilijs diutius, uel fauere uel patrocina-
nari. Nec arbitror ullum Christianum
hominem esse, qui salua conscientia, &
sine suæ salutis iactura approbare pos-
sit fraudulentas Adiaphoricas mutati-
ones. Quas cernimus tantum fieri in
gratiam Romani Pontificis, ad dissi-
pandas & uastandas pie constitutas
Christi Ecclesias.

Ipso enim meridiano sole est
clarius, aduersarios id tantum agere
mutationibus, omnibusq; alijs suis ar-
tificiofis actionibus, ut nobis oppressis,
suas imposturas restituant in integrum,
& nostras Ecclesias suis impietatibus
rursus occupent. Quid quærat hinc
etiam apparet, quod nobis prohibetur
uel scripto uel uoce nostram doctri-
nam, & nostræ Ecclesiæ cultus testi-
monijs scripturæ rueri. Quod nobis ca-
pitale est, uel semel hiscere de nostræ
ueræ & catholicæ religionis defensio-
ne.

S

ne.

ne. Quod ab aduersarijs possessionibus
spoliamur, eijcitur sedibus nostris,
proscribimur in exilium, trucidamur
non solum impune, sed etiam cum
magna gratia, remuneratione & ap-
plausu potentum, sumusq; propter in-
nocentissimam ueritatis confessionem
quasi oues destinatae mactationi.

Aduersarijs uero etiam cum gratia
& priuilegio conceditur meras calum-
nias, & impudentissima mendacia
contra nos scribere, & in imperij The-
atro loqui, quae nunquam probari pos-
sunt. Hinc etiam liquet, quam inique
nobiscum agatur, quod indicta causa
condemnemur, & cogamur suffragari-
ijs, quae aperte falsa & impia sunt. Item
q; isti ferunt magnos honores, augusta
praemia, Episcopatus, Canonicatus &c,
qui nostra deformant, nos proscin-
dunt, & potentibus exosos reddunt.

His & infinitis alijs consideratis pa-
lam fit, nobiscum iniquissime agi, nec
quari Ecclesiae iustam reformationem,
sed innocentis nostrae partis oppressio-
nem. Nec aduersarios uelle, ut fiat praes-
entis Ecclesiasticae controuersiae iusta
dijud

dijud
tis lux
tem &

C
Eccles
quid i
aphor
dubio
sentie
se uan
muta
riri fo
Nec p
ones i
quid e
nes E
ullis c
to san

P
fiant i
ctrina
sus d
dissen
ctrina
obliu
fensio
illa sis

dijudicatio. Sed ut extinguatur uerita-
tis lux, quæ patefacit eorum impleta-
tem & Epicuream licentiam.

Qui ex nostris spe conseruandæ
Ecclesiæ & publicæ tranquillitatis ali-
quid tribuerunt aulis, suadentibus adi-
aphoricas mitigationes ac mutationes,
dubio-procul nunc demum nobiscum
sentient, illorum coniecturas non fuis-
se uanas, qui monuerunt adiaphoricis
mutationibus Antichristo tantum ape-
riri fores, & nostras Ecclesias ei prodi-
Nec probabunt amplius fieri mutati-
ones in Ecclesijs, nisi prius de doctrina
quid certi constituatur, & obseruatio-
nes Ecclesiasticæ præscribantur, sine
ullis corruptelis & offendiculis, adhibi-
to sano & pio delectu adiaphororum.

Postremo ne noxiæ separationes
fiant inter coniunctos, qui uere in do-
ctrina consentiunt, & manifestos abu-
sus damnant, Et ne Ecclesiæ priuatis
dissensionibus spoliètur necessario do-
ctrinæ patrociniò, condonandæ &
obliuioni tradendæ sunt priuatæ of-
fensiones, Ecclesiasticæq; controuersiæ
illæsis personis nostrorum explicandæ

erunt. Et q̄ uitanda suscipiendaue sunt
in Ecclesia dextre & aperte absq̄ disso-
lutione coniuictorum, ita ostendan-
tur, ne lædatur quisquam pius: sed ut
pari diligentia & dexteritate ab omni-
bus simul detegantur Sathanæ doli,
refutentur aduersariorum corruptelæ,
& defendatur nostrarum Ecclesiarum
doctrina & cultus: Quos aduersarij ar-
gumentis & rationibus destituti, tan-
tum calumnijs, dolis & sæuicia oppug-
nant, Deo uindice aliquando laturo sui
laboris eam mercedem, quam omnes
Christi hostes ante illos tulerunt.

Hæc lecto libro tuo uenerande Ma-
gister ad te scribere uolui, ut mei iudicij
& uoluntatis testimonium haberes.
Dominus ad sui nominis gloriam Ec-
clesiam liberet ab intempestiuis muta-
tionibus adiaphoristarum, reuocetq̄ in
uiam simplicitate, facilitate, & uana
spe a recto auocatos: supplantetq̄ frau-
des illorum, qui contra conscientiam,
uentris causa, in gratiam Antichristi
mutationes in Ecclesijs fabricant.

Rectissime uale in Domino Iesu,
sua Ecclesie liberatore & defensore.
Domi-

Domini
piorum
lutem
am, A

A M
prud. u
ribu

A
magn
manu
tum.
boni a
mini q
men c
ac op
bonu
conter
nes po
tuit it
meritu
ter ho

Dominusq; spiritu suo tua & omnium
piorum consilia dirigat ad Ecclesiae sa-
lutem, & æternam sui nominis glori-
am, Amen. Hamburgi Anno a nato
Christo 1549.

AMPLISS. ATQVE
prud. uiris D. Coss. Patricijs, & Senato-
ribus Ciuitatis Lub. in agnita I. C.
religione constantiam M.

F. Illyr.

ARISTOTELES CIVI-
lem societatem, ac inprimis cœ-
tum, quem ciuitatem, uocamus,
magnopere laudat. Ostendit genus hu-
manum natura ad societatem condi-
tum. Ac quanquam omnes societates
boni alicuius gratia institutæ sint, ho-
miniq; commoda aliqua quærant, ta-
men ciuitatem, utpote absolutissimam
ac optimam societatem, præcipue ad
bonum aliquod, idq; summum recta
contendere, in ea enim societate homi-
nes potissimum beatos fieri posse. Sta-
tuit itaq; optime de humano genere
meritum eum, qui talem societatem in-
ter homines instituit.

S 3

Hæc